Funded by the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

Azərbaycanda SEQ və ƏMTQ sisteminin təkmilləşdirilməsi üçün prioritet sahələr və qalan problemlər

Xanım Aysel Rzayeva, ARETSN, Espo Konvensiyasının Milli Əlaqələndiricisi və

Cənab Miçal Musil, UNECE-nin beynəlxalq ekspertinin moderatorluğu ilə

Action implemented by:

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Azərbaycanda prioritet sahələr və qalan problemlər

- **Xüsusilə regionlarda SEQ/ƏMTQ haqqında məlumatlılığın artırılması** - Regionlarda SEQ-lə bağlı məlumat yoxdur, Planlaşdırma təşkilatları, şəhər icra hakimiyyətləri SEQ-lə bağlı zəif təcrübəyə malikdirlər.
- **ƏMTQ/SEQ keyfiyyətinin artırılması/meyarların hazırlanması** – layihə təşəbbüskarları və planlaşdırma təşkilatları tərəfindən SEQ üçün zəif screening və scoping mərhələsi, ƏMTQ qanununun 1-ci Əlavəsində sadalanan fəaliyyətlər, o cümlədən Əlavə 1-də qeyd olunmayan fəaliyyətlər və ya strateji sənəd növləri üçün heç bir meyar və ekoloji yoxlama siyahıları nəzərdə tutulmamışdır.
- **İnsan resurslarının artırılması** - ƏMTQ ilə müqayisədə SEQ üçün zəif insan resursları, xüsusən də ölkədə SEQ-in keyfiyyətinə təsir edən dövlət təşkilatlarında
- **ETSN tərəfindən koordinasiya və nəzarətin artırılması** – ETSN-nin regional bölmələri tərəfindən ƏMTQ/SEQ nəticələrinə zəif nəzarət (həmçinin, haradasa insan resursları və koordinasiya ilə bağlıdır)
- **SEQ/ƏMTQ məlumatlarına məhdud əlçatanlıq** - regionlarda kommunikasiya vasitələri və veb məlumat bazası zəifdir

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ üzrə tipik problemlər və praktiki addımlar

Action implemented by:

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

- **SEQ screening** (SEQ-nin xüsusi Plan, Proqram, Siyasət (PPP) üçün tələb olunub-olunmadığını müəyyən etmək üçün)...
- Bütün PPP-lər avtomatik olaraq SEQ tələb etmir, ancaq müəyyən meyarlara cavab verdikdə.
  - İnzibati / texniki meyarlar
  - Ehtimal olunan ekoloji təsirlərin əhəmiyyəti

Meyar 1	Plan və ya proqram (və ya ona dəyişiklik) qanunvericilik, tənzimləyici və ya inzibati müddəalarla tələb olunurmu?
Meyar 2	Plan və ya proqram səlahiyyətli orqan tərəfindən hazırlanmalı və/yaxud qəbul edilməli və ya rəsmi prosedur vasitəsilə parlament və ya hökumət tərəfindən qəbul edilmək üçün səlahiyyətli orqan tərəfindən hazırlanmalıdır?
Meyar 3	Plan və ya proqramın yeganə məqsədi milli müdafiə və ya mülki fövqəladə hallara xidmət etməkdir, yoxsa maliyyə və ya büdcə planı və ya proqramıdır?
Meyar 4	Plan və ya proqram kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, enerji, sənaye, o cümlədən mədənçıxarma, nəqliyyat, regional inkişaf, tullantıların idarə edilməsi, su idarəetməsi, telekommunikasiya, turizm, şəhər və ölkə planlaşdırılması və ya torpaqdan istifadə üçün hazırlanırmı?
Meyar 5	Plan və ya proqram ƏMTQ tələb edən layihələr üçün gələcəkdə inkişafa razılıq üçün çərçivəni müəyyən edirmi?
Meyar 6	Plan və ya proqram yerli səviyyədə kiçik ərazinin istifadəsini müəyyən edirmi, yoxsa plan və ya proqrama kiçik dəyişiklikdir?
Meyar 7	Plan və ya proqramın ətraf mühitə əhəmiyyətli təsirləri ola bilərmi?

Action implemented by:
OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ-in Planın hazırlanması ilə əlaqələndirilməsi (PPP)

- Hər bir PPP-nin hazırlanması prosesi fərqlidir
- Xüsusi PPP-nin hazırlanması sistemləri haqqında ətraflı məlumat olmadan SEQ-in PPP hazırlanması proseslərinə daxil olması üçün optimal nöqtələr müəyyən edilə bilməz.
- SEQ planlaşdırma prosesinə uyğunlaşdırılmalıdır (həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi qərar qəbuletmə mərhələləri)
- SEQ spesifik PPP-nin hazırlanması prosesi çərçivəsində normal olaraq həyata keçirilən hər hansı ekoloji təhlillərdən istifadə edəcək və onlara töhfə verəcək (ikili işlərdən çəkinin)
- SEQ PPP-nin hazırlanması çərçivəsində ətraf mühit və səhiyyə orqanları ilə məsləhətləşmələrdə rol oynamalıdır (əgər onlar varsa)

Action implemented by:
OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by
the European Union

Tipik məsələlər – Proqram/Plan haqqında kifayət qədər anlayışın olmaması

- Qiymətləndirilən plan və digər mövcud planlar (və ya əsas layihələr) arasında əlaqə müəyyən edilib və təsvir edilibmi?
- SEQ-in ərazi dairəsi (yəni, planın təsirinə məruz qalacaq ərazi) müəyyən edilibmi?
- Planda konkret layihələr varmı (Plan olmadan baş tutmayacaq)?

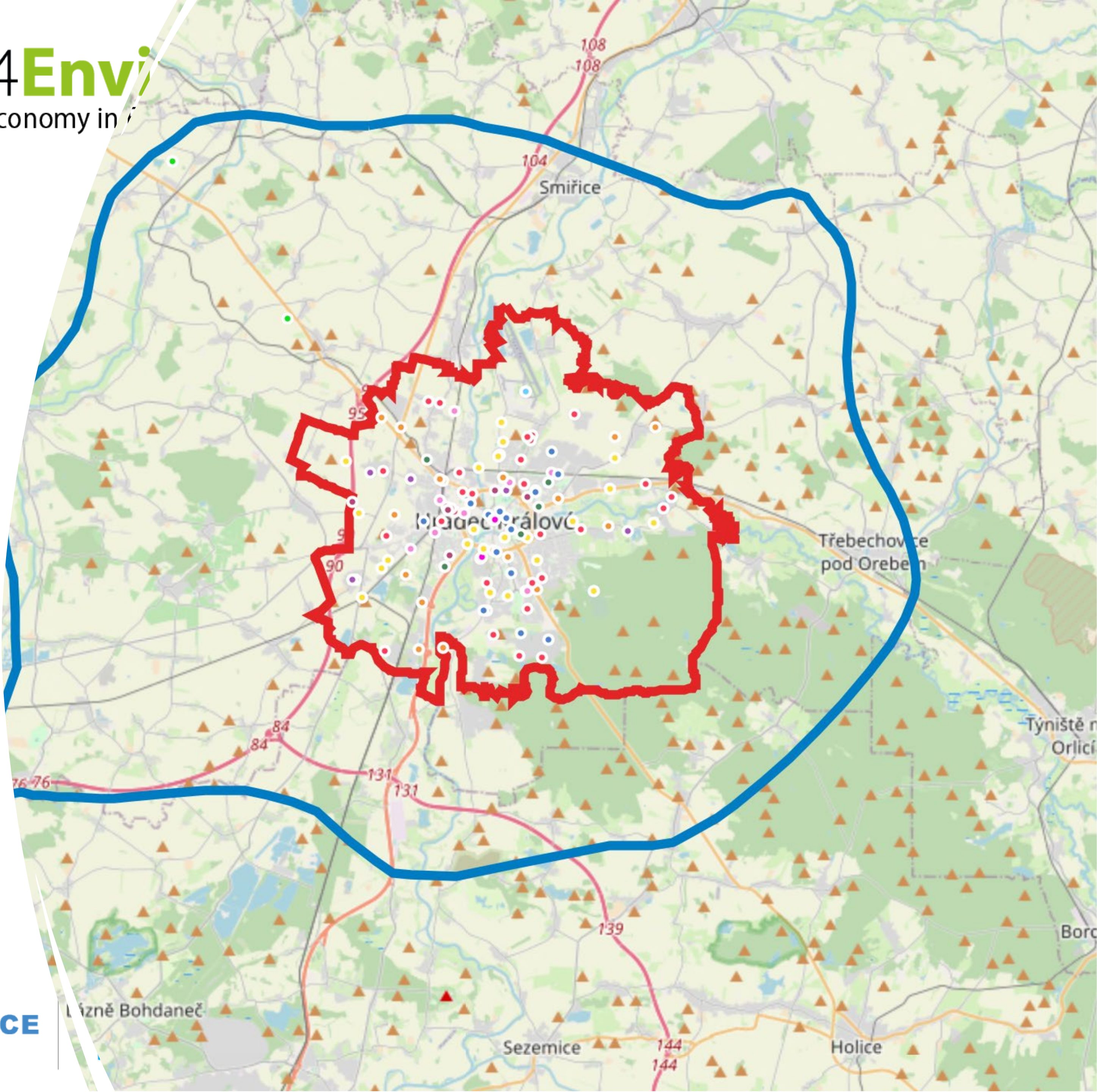

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partnership

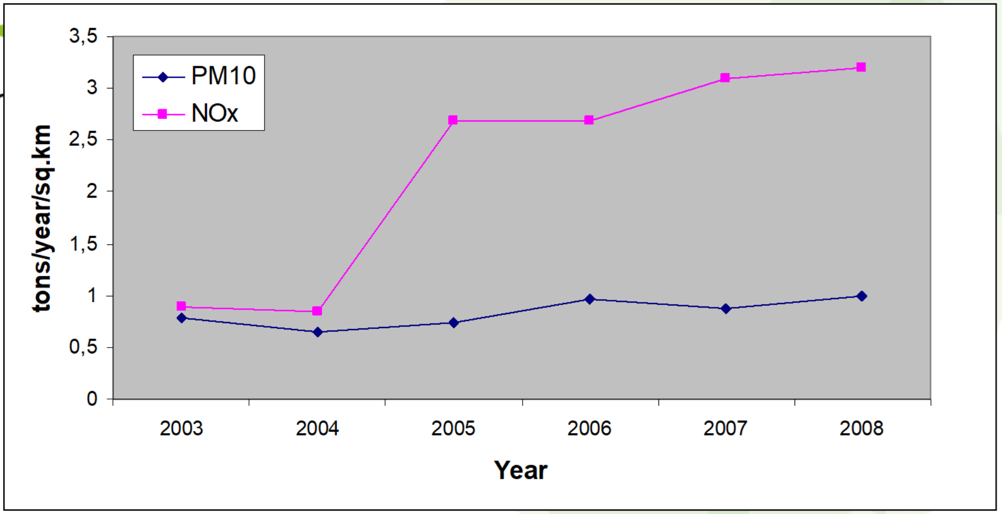

Tipik məsələlər – Əsaslı baza təhlil

- Əsas ekoloji problemlər üzrə keçmiş tendensiyalar təhlil edilibmi?
- Əgər belədirsə, əsas stimullar (yəni tendensiyalara təsir edən amillər) müəyyən edilibmi?
- Planın həyata keçirilməsi olmadan əsas ekoloji problemlərin gələcək təkamülü təhlil edilibmi?
- Məlumat və məlumatın mövcudluğu ilə bağlı mümkün məhdudiyyətlər (onların milli, rayon/bələdiyyə orqanlarında mövcudluğu daxil olmaqla) və təhlillərdə əlaqəli potensial qeyri-müəyyənliklər təsvir edilibmi?

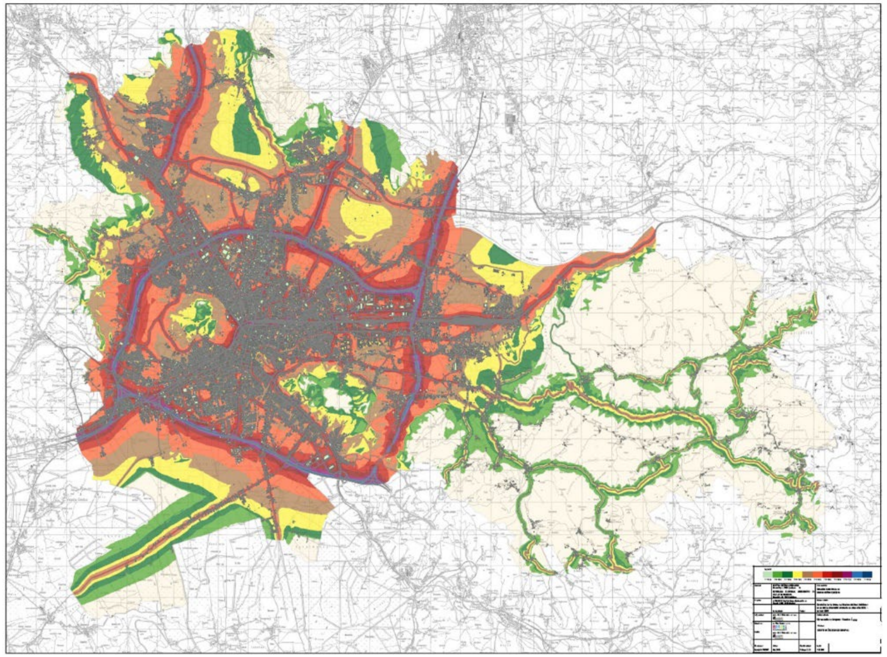

Action implemented by:

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES · UNECE · UN environment programme · UNIDO · THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Tipik məsələlər – təsirlərin təsviri

- Bütün növ, yəni birbaşa və hər hansı dolayı, ikincil, müsbət və mənfi, məcmu təsirlər nəzərə alınıbmı?
- Mümkün olan yerlərdə təsirlər ölçüldümü?
- Təsirlərin qiymətləndirilməsi hesablamalar, nümunələr, ədəbiyyata istinadlar və s. ilə əsaslandırılıbmı?

Təsirin qiymətləndirilməsi yanaşması – havanın keyfiyyəti

Ssenari	NO_x	NO_2	PM_{10}	$PM_{2,5}$	B(a)P
	t/il	t/il	t/il	t/il	g/il
Sıfır	785	194	374	120	715
Aktiv	646	163	375	116	609
Fərq	-139	-31	1	-5	-106
	-18%	**-16%**	**0,3%**	**-3,8%**	**-15%**

Emisná hustota $PM_{2,5}$ - nulový variant (kg/rok/ha)

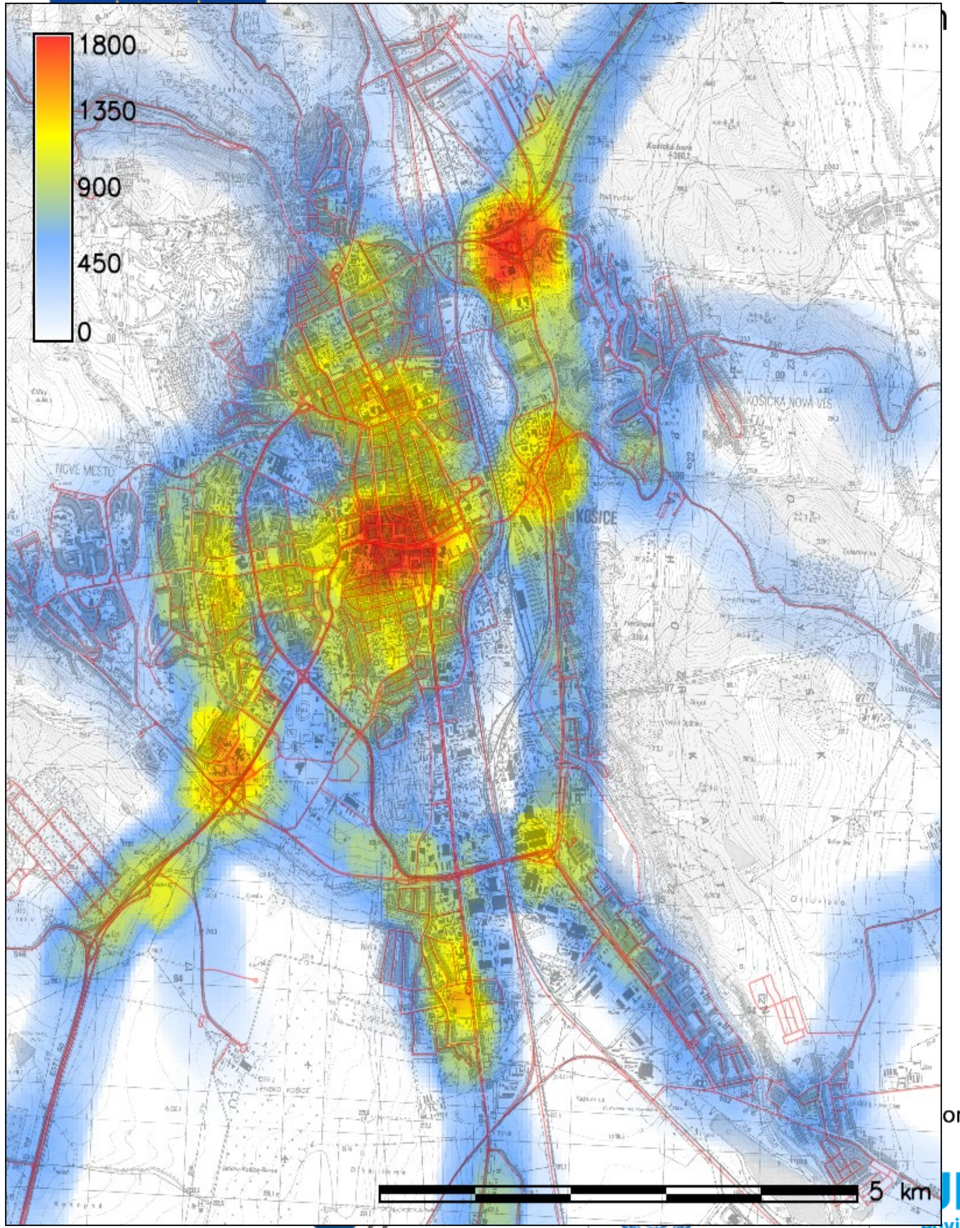

Emisná hustota $PM_{2,5}$ - návrhový variant (kg/rok/ha)

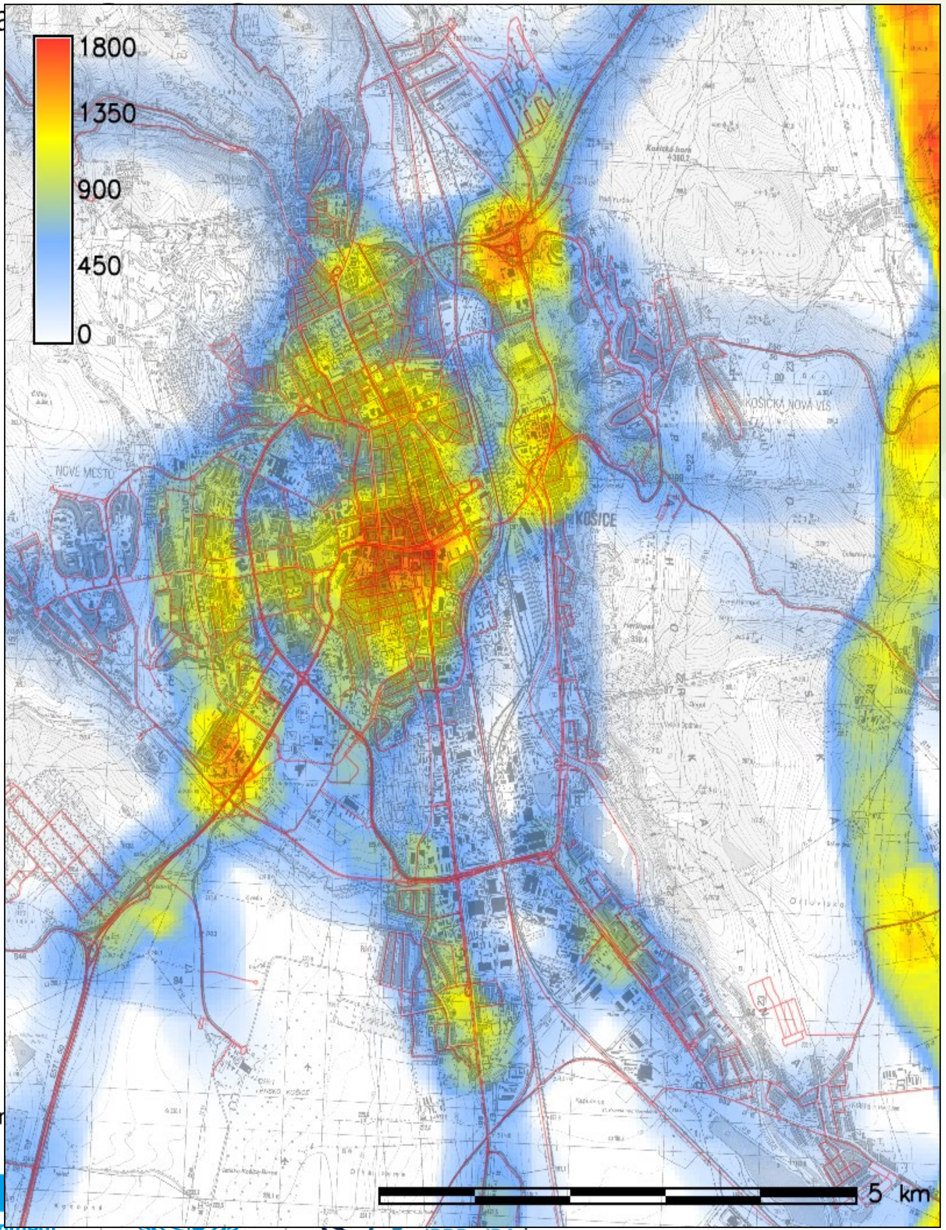

Emisná hustota $PM_{2,5}$ - rozdielová mapa (kg/rok/ha)

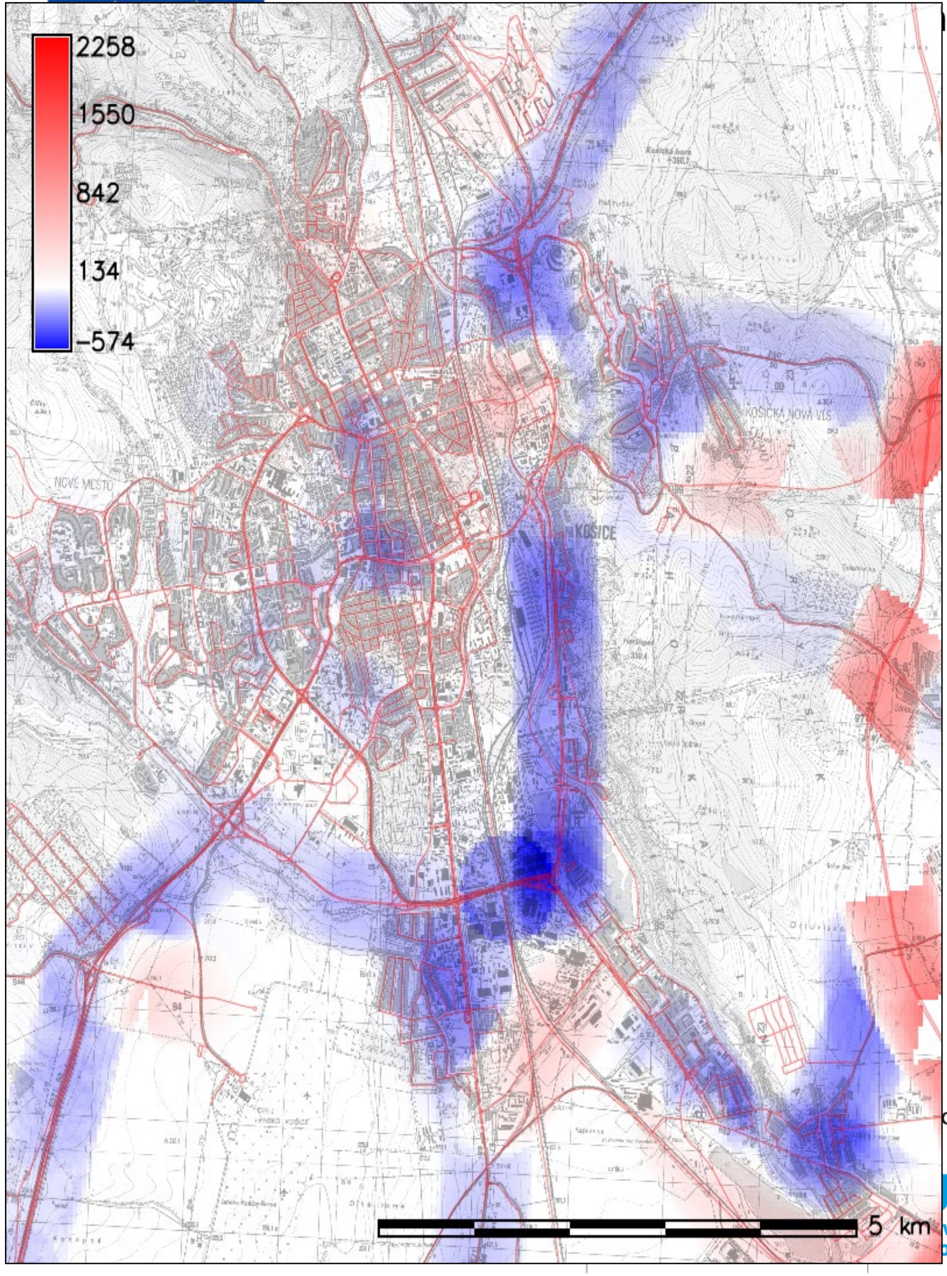

Emisná hustota $PM_{2,5}$ - rozdielová mapa (kg/rok/ha).(obyv/ha)

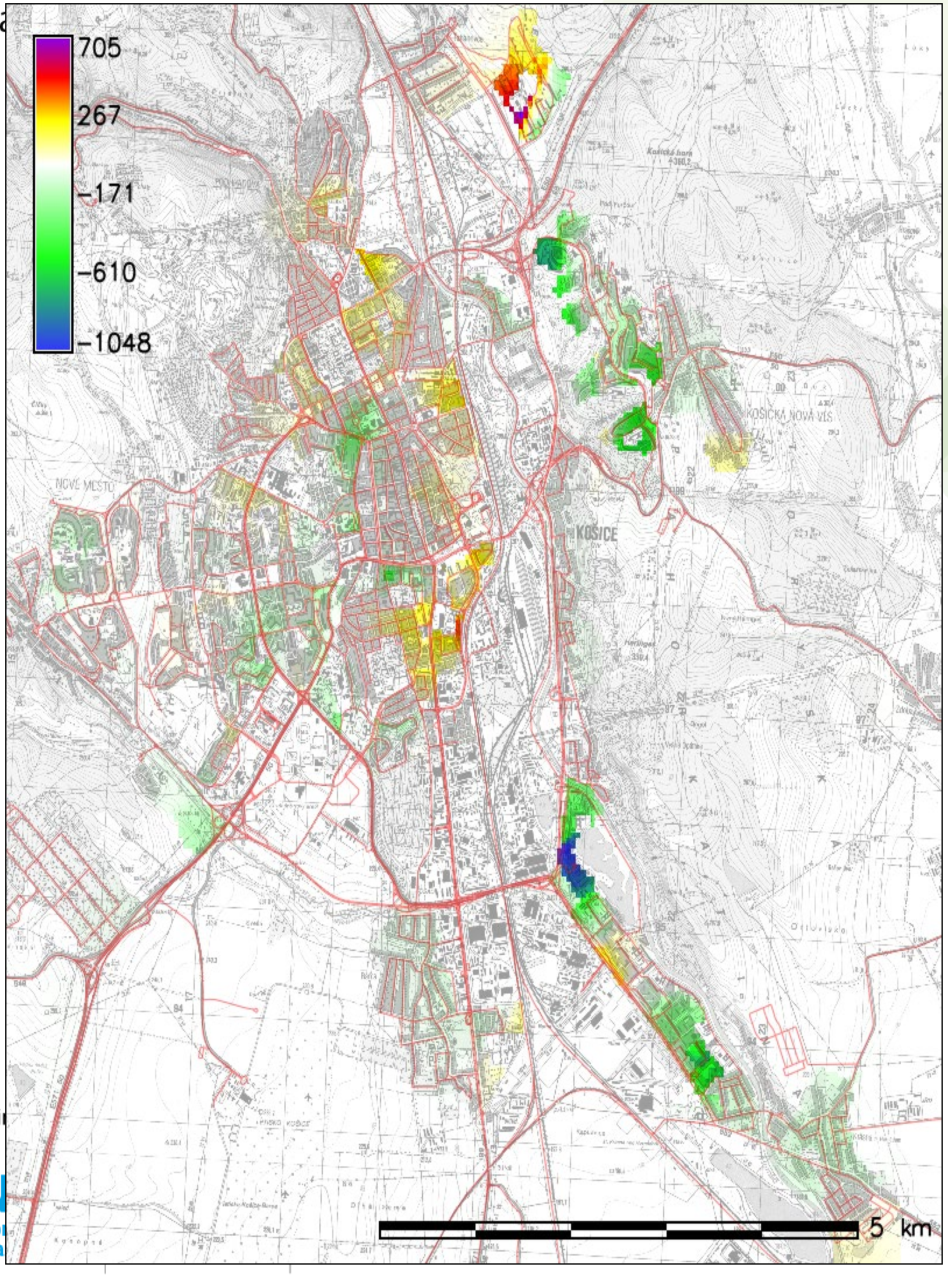

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partn

Tipik məsələlər – Alternativlər

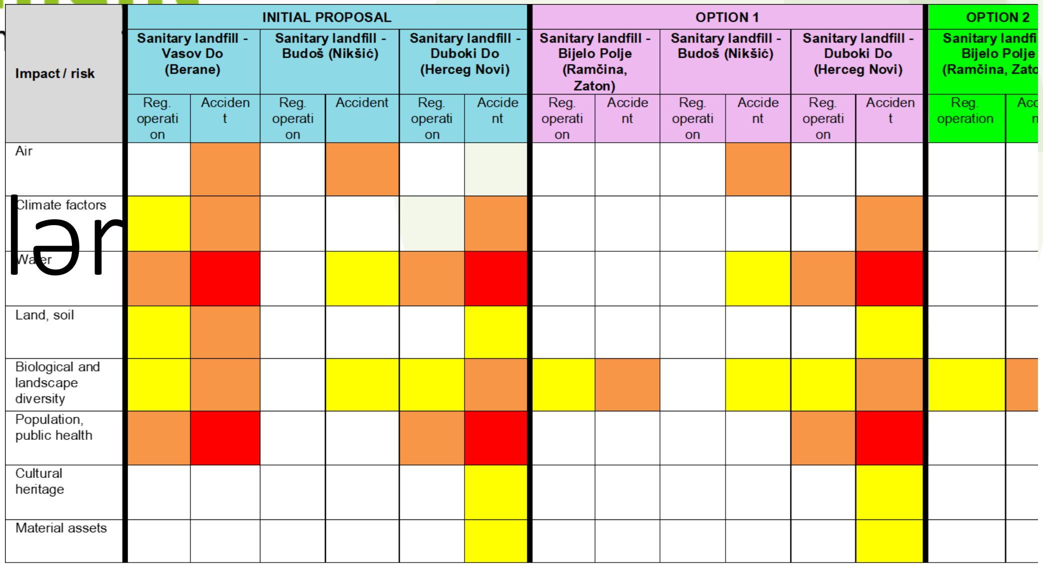

- Təklif olunan hər hansı təsirin azaldılması strategiyasının mənfi təsirləri təsvir edilmişdirmi?
- Təşəbbüskarın təklif edilən yumşaldılma tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün məcburi öhdəlik götürüb-götürmədiyi aydındırmı və ya Təsirlərin Azadılması Tədbirlərinin sadəcə təklif və ya tövsiyə olduğunu qəbul edib-etmədiyi aydındırmı?
- Rollar, öhdəliklər və resurslar da daxil olmaqla yumşaldılmanın həyata keçirilməsi üçün öhdəliklər aydın şəkildə müəyyən edilibmi?

Environmental issue	Zero alternative	Alternative with 40 % co-fianancing	Alternative with 65 % co-fianancing	Justification for prefered alternative
Emissions of greenhouse gases and climate change	-		+	
Air qulaity	-		+	
soil	-		+	
…				

Action implemented by:

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES · UNECE · UN environment programme · UNIDO · THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by
the European Union

EU
Green E

Tipik məsələlər – təsirin azaldılması v monitorinqi

- Təsirlərin azaldılması tədbirləri müəyyən edilmiş neqativ təsirlərlə aydın şəkildə əlaqələndirilirmi – yəni, verilmiş tədbirlə PP-nin hansı mənfi təsirlərinin yumşaldılacağı aydındırmı?

- Təsirlərin azaldılması tədbirlərinin həyata keçirilməsinə görə öhdəlik müəyyən olunurmu?

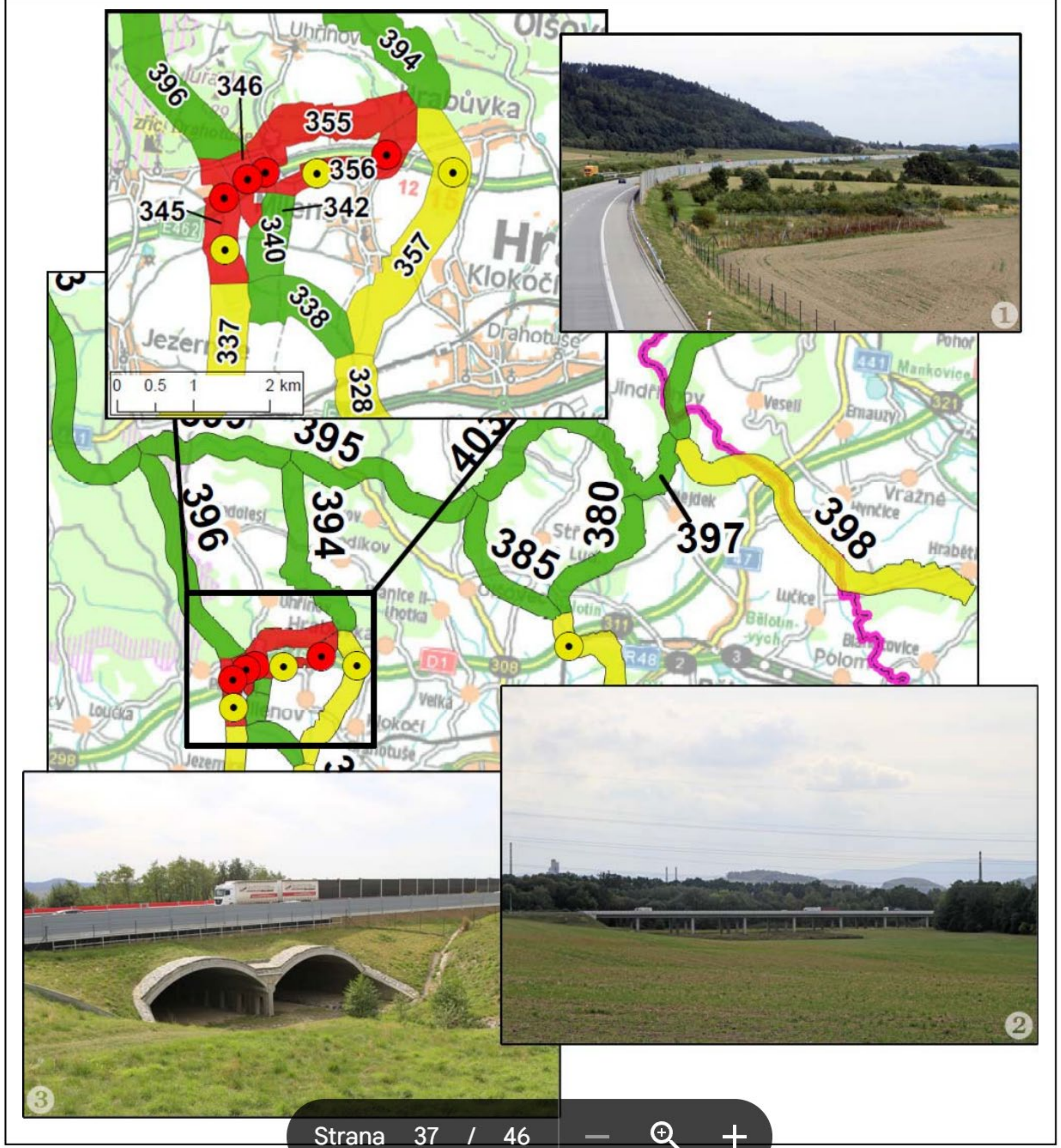

OECD
BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES
UNE

Funded by the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ-in təşkil olunması

SEQ xidmətlərinin tenderi

- TT-də aşağıdakılar müəyyən olunmalıdır
  - PPP-nin hazırlanmasının mərhələləri və qrafiki
  - SEQ komandası tərəfindən gözlənilən rəylər
- SEQ və planlaşdırma qrupu ilə razılaşmaq və müəyyən etmək vacibdir:
  - Məlumatların toplanması üçün müddəa
  - Qiymətləndirmə nəticələrinə dair rəy, yəni SEQ rəyləri əsasında PPP-nin optimallaşdırılması
  - Digər aidiyyəti orqanlar və ictimaiyyətlə məsləhətləşmələr

Action implemented by:
OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ-in təşkil olunması

SEQ komandası üçün ümumi tapşırıqlar

1. SEQ-in əhatə dairəsini təklif etmək
   - Əsas məsələlər (optimal olaraq planlaşdırma qrupu ilə əməkdaşlıq çərçivəsində)
   - Prioritet məsələlərin qiymətləndirilməsinə yanaşma (mövcud məlumat və resurslar əsasında)
   - Məsləhətləşmələr

2. Qiymətləndirməni idarə etmək və planlaşdırma prosesinə rəyləri təmin etmək
   - İlkin təhlil, ehtimal olunan təsirlərin qiymətləndirilməsi və s.

3. Xüsusi maraq doğuran məsələlər üzrə məsləhətləşmələri dəstəkləmək
4. SEQ Hesabatını tərtib etmək
5. Alınan rəylərlə bağlı rəy hazırlamaq
6. SEQ-nin nəticələrini və qərarların qəbul olunması üçün tövsiyələri dəqiqləşdirmək

SEQ prosesinin ümumi koordinasiyası???

Action implemented by:
OECD
UNECE
UN environment programme
UNIDO
THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ-in xərcləri

SEQ komandası üçün ümumi tapşırıqlar

Xərclər əsasən asılıdır:

- PP nə qədər təfərrüatlıdır və onun alternativlərinin sayı
- Məlumatın mövcudluğu
- Planlaşdırma prosesinin uzunluğu
- Tələb olunan təcrübə sahəsi
- Maraqlı tərəflərlə məsləhətləşmələrin əhatə dairəsi

Əksər SEQ-lərin tamamlanması üçün 70-80 nəfər/gün tələb olunur (Böyük Britaniya tədqiqatı)
Çexiya sorğusu: SEQ-lərin təxminən 50%-i planlaşdırma orqanından təxminən 2 – 10 nəfər/ gün vaxtın ayrılmasını tələb edir.

Sonrakı SEQ-lər daha az məsrəflidir

- əvvəlki təcrübəyə əsaslanmaq
- yalnız standart analitik iş və prosesin idarə edilməsi tələb oluna bilər

SEQ üçün xərclər P/P-nin həyata keçirmə xərcləri ilə müqayisədə marjinaldır!!!

Action implemented by:
OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

SEQ-in keyfiyyətinə nəzarət

Kim?

- Tərtibatçı/Planlaşdırma təşkilatı
- ƏMTQ/SEQ ekspertləri
- Ətraf mühit və səhiyyə orqanları
- Xüsusi qurumlar
- Ad-hoc orqanlar (ekspert missiyaları, müstəqil ekspertlər).
- İctimaiyyət

Nə?

- Hesabatlar
- Prosedur aspektlər (ictimai iştirak)

Nə zaman?

- Scoping
- EQ hesabatının layihəsi
- + EQ prosesi boyunca (daxili keyfiyyətə nəzarət)

Necə?

- Keyfiyyət meyarları
- Formalar
- Lisenziya sistemləri

Action implemented by:
OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Funded by
the European Union

EU4Environment
Green Economy in Eastern Partner Countries

Təşəkkürlər!

Azərbaycan Respublikası
Ekologiya və Təbii Sərvətlər
Nazirliyi

Action implemented by:

OECD BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES | UNECE | UN environment programme | UNIDO | THE WORLD BANK IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP